

Intervju guvernera Fehmi Mehmeti za časopis „Monitor“

Kako ocenjujete napredak bankarskog sektora na Kosovu tokom 2021. i tokom prvog dela ove godine?

Guverner Mehmeti: Kosovo je uspelo da izgradi jedan zdrav finansijski sistem, koji ne samo da je dokazao sposobnost da se suoči sa jednim veoma nepovoljnim ekonomskim okruženjem tokom 2020. godine, već i da preuzme veoma važnu ulogu u podržavanju ekonomije za suočavanje sa krizom sa što manjim mogućim posledicama. Uprkos povećanim rizicima kao posledica ekonomskih poteškoća koje je privreda nasledila iz perioda pandemije, bankarski sektor je nastavio da povećava kreditiranje i da sačuva stepen otpornosti. Do decembra 2021. godine, vrednost novih kredita koje je izdao bankarski sektor iznosila je preko 1,8 milijardi evra, dok ukupna vrednost aktivnih kredita u bankarskom sektoru do decembra 2021. godine, bila je 3,7 milijardi evra. Ukupna sredstva bankarskog sektora su nastavila trend rasta i tokom 2021. godine, dostigavši vrednost od 5,95 milijardi evra u decembru ili godišnji rast od 15,5%. Bankarski sektor nastavlja da uživa visoko poverenje kod javnosti, a ovo poverenje je izraženo i stalnim rastom depozita. U decembru prošle godine, ukupna vrednost depozita bila je oko 4,90 milijardi evra ili rast od 12,4% u poređenju sa 2020. godinom. Povećanje depozita uglavnom diktiraju depoziti domaćinstava u iznosu od 3,36 milijardi evra, posle koje slede nefinansijske korporacije sa iznosom od 987,1 milion evra i ostale finansijske korporacije u vrednosti od 196,8 miliona evra. Prosečna kamatna stopa u kreditima u decembru 2021. godine je iznosila 5,8 procenta, što je niže u poređenju sa stopom od 6,0 odsto koja je zabeležena u decembru 2020. godine. Pokazatelji finansijskog zdravlja za bankarski sektor nastavili su da pokazuju visok nivo stabilnosti u svim aspektima. Vredi posebno naglasiti dobar kvalitet kreditnog portfolija sa stopom nenaplativih kredita od samo 2,4 odsto u decembru 2021. godine, dok u istom periodu prethodne godine (2020), stopa nenaplativih kredita je bila 3,0%.

Šta biste podvukli kao najvažnija dešavanja za banke koje posluju na Kosovu?

Guverner Mehmeti: Finansijski sistem je nastavio pozitivan trend rasta, ali sa jednim značajno sporijim tempom u poređenju sa prethodnim periodom. Dinamiku u finansijskom sistemu tokom prvog kvartala 2022. godine uglavnom je odredilo usporavanje rasta depozita, dok je kreditiranje zabeležilo značajan rast. Na kraju marta 2022. godine, sredstva finansijskog sistema su dostigla vrednost od 8,80 milijardi evra, što predstavlja godišnji rast od 9,1 odsto (12,4 odsto godinu dana ranije). Generalno, bankarski sektor nastavlja da posluje u jednom okruženju sa niskim nivoom problematičnih kredita, optimalnom likvidnošću i dobro je kapitalizovan. Bankarski sektor je tokom ovog perioda zabeležio značajan rast kreditiranja, podržano rastom potražnje za kreditima, finansirano kroz depozite. Povećanje sredstava bankarskog sektora je usporeno, nakon tri godine ubrzanog rasta, održavajući uglavnom napredak prikupljanja depozita. U martu 2022. godine, ukupna sredstva bankarskog sektora dostigla su vrednost od 5,82 milijarde evra, što predstavlja godišnji rast od 6,9 odsto. Struktura sredstava i dalje je ista sa prethodnim godinama, gde krediti imaju najveću težinu u okviru sredstava (67,5 odsto), posle koje sledi

gotovina (12,2 odsto), hartije od vrednosti (10,5 odsto) i sredstva zadržana u ostalim komercijalnim bankama (6,7 odsto) a koje su uglavnom u inostranstvu.

Koji je sadašnji i očekivani uticaj visoke inflacije i povećanja kamatnih stopa u aktivnost bankarskog sektora na Kosovu?

Guverner Mehmeti: Centralna banka Republike Kosovo pažljivo prati sva ekonomsko dešavanja u Evropi i u punoj je koordinaciji sa Evropskom centralnom bankom i centralnim bankama država članica EU-a, i ne samo sa njima. Na osnovu Ankete o bankarskom kreditiranju, banke su izjavile da kao posledica povećanja cena u zemlji, tokom prvog kvartala, nije bilo promene kreditne ponude, dok je kreditna potražnja imala rast u manjoj meri. Međutim, što se tiče kreditne ponude, skoro nijedna banka nije isključila mogućnost prilagođavanja kreditnih standarda i ponuđenih uslova za kredit tokom narednih kvartala, ako se rast cena nastavi. Uslovi na koje može da utiče rast cena su povećanje kamatne stope, kao i smanjenje finansiranja sektora koji su najviše pogođeni. Štaviše, jedna od banaka je izjavila da su sada već izmenili politike banke o odnosu duga prema prihodima za klijente sa najnižim prihodima. S druge strane, potražnja za kreditima tokom ovog kvartala imala je rast naročito od strane preduzeća za kupovinu ili pretplatu radnog kapitala sa ciljem rezervisanja cene. Slično, banke očekuju da se povećanje potražnje nastavi, ipak tempo njenog rasta prati nesigurnost. Takođe, od odgovora banaka se primećuje veća nesigurnost u pogledu potražnje za kreditima od strane domaćinstava, na osnovu promena koje se očekuju, gde jedan deo banaka očekuju povećanu potražnju za potrošačkim kreditima, a istovremeno postoje banke koje očekuju odlaganje potražnje za kreditima do dolaska perioda stabilizacije cena na tržištu.

Sada je već većina banaka na Kosovu povećala i kamatne stope za kredit. Kako vidite ovaj potez. Da li je bilo neophodno da se to desi, i kakav će uticaj imati na građane?

Guverner Mehmeti: Centralna banka Republike Kosovo nema nadležnosti monetarne politike, zbog toga se kamatne stope određuju globalnim dinamikama u kamatnim stopama, kao i ostalim brojnim faktorima na unutrašnjem tržištu. Za postojeće kredite, većina kojih su prema fiksnim stopama, neće se promeniti troškovi/kamata/rata; dok za kredite za promenljivim kamatnim stopama, može doći do promene kamatne stope, u zavisnosti od promene referentne stope, uglavnom Euribor-a.

Koji će biti glavni izazovi za banke i šire za bankarski sektor na Kosovu za preostali deo 2022. godine i za ubuduće?

Guverner Mehmeti: Kako na čitavom svetu, tako i na Kosovu, poslednje godine su bile dosta izazovne i okarakterisane visokom nesigurnošću za finansijski sistem i za domaću privredu. Kao rezultat adekvatnog regulatornog okvira, kao i visokih nadzornih standarda, pandemijska situacija je zatekla bankarski sistem na Kosovu sa visokim nivoima kapitala i likvidnosti, kao i veoma dobrim kvalitetom sredstava. Takođe, pažljive mere koje je preduzela CBK, u saradnji sa finansijskim institucijama koje posluju na Kosovu, pokazale su se veoma efikasne u očuvanju finansijske stabilnosti i minimiziranju posledica za domaću privredu uopšteno. Kao rezultat ovih

mera, bankarski sektor je uspeo da sačuva visok stepen otpornosti na uticaj krize i da se veoma dobro nosi sa izazovima i implikacijama pandemije, i da igra veoma važnu ulogu u oporavku privrede kroz kontinuirano kreditiranje i pružanja olakšavajućih mera za zajmoprimce. Rat u Ukrajini, koji je pre svega ljudska tragedija, imao je ekonomske posledice po čitav svet, gde se sada suočavamo sa usporavanjem ekonomskog rasta i povećavanjem inflacije, jedna sasvim druga situacija u odnosu na vreme pandemije. Bankarski sektor je sada u jednoj veoma jakoj poziciji, imajući u vidu visoke nivoe kapitala, likvidnosti, veoma dobrog kvaliteta sredstava, za suočavanje sa ovim problemom. Kreditni rizik ostaje glavni rizik u bankarskom sektoru, zbog toga se sa kvalitetom sredstava u bankarskom sektoru mora pažljivo upravljati. Naš prioritet ostaje da banke nastavljaju da čuvaju visok stepen otpornosti, stoga kreditni rizik nastavlja da bude u fokusu CBK-a i tokom 2022. godine, naročito usredsređujući se na procenu praksi upravljanja kreditnim rizikom, adekvatnošću provizija za kreditne gubitke i upravljanja dospelim kreditima.

Da li je bankarsko tržište na Kosovu sigurno i koliko Kosovo nudi sigurnost za banke koje trenutno posluju?

Guverner Mehmeti: Bankarski sektor na Kosovu nastavlja da bude stabilan i siguran. To se održava kroz pokazatelje finansijskog zdravlja kao što su visok nivo kapitala, likvidnosti, održive profitabilnosti, kao i veoma dobrog kvaliteta sredstava. Bankarski sektor takođe uživa visoko poverenje javnosti koja se održava stalnim povećanjem depozita, sa godišnjim rastom od 11,8%. Takođe, adekvatni regulatorni okvir koji je CBK postavila, sličan onom u Evropskoj uniji i bazelskim standardima, omogućavaju stabilnost i istinsku konkurenciju u bankarskom sektoru.

Kako vi ocenjujete konkurenciju između banaka na Kosovu, da li postoji fer konkurencija?

Guverner Mehmeti: CBK ocenjuje da postoji prava konkurencija između banaka na Kosovu. To se dokazuje prisustvom ukupno 11 banaka. Takođe, ubrzo se očekuje da se bankarskom sektoru na Kosovu pridruži još jedna banka sa domaćim kapitalom, koja će dalje doprineti konkurenciji bankarskog sektora.

Da li se očekuje da se na kosovskom tržištu pojavi još neka nova banka tokom ove godine?

Guverner Mehmeti: Bankarski sektor nastavlja da bude podsticajan, stoga Odlukom BR. 26 - 10/2022 Izvršnog odbora Centralne banke Republike Kosovo, subjektu "Pribank" je preliminarno odobren zahtev za licenciranje kao banka. Subjekt "Pribank" je dužan da ispuni zahteve propisane članom 8. stavovi 5. i 6. Zakona br. 04/L-093 o bankama, mikrofinansijskim institucijama i nebankarskim finansijskim institucijama i Uredbe o licenciranju banaka i filijala stranih banaka, pre nego što podnese zahtev za konačnu licencu.